

Gloppen
kommune

Eigarstrategi

EIGARSTRATEGI FOR GLOPPEN KOMMUNE

Det er utarbeida eigarstrategi for Gloppen kommune sidan 2017. Eigarstrategien skal rullerast kvart 4. år (kommunestyreperiode).

Eigarstrategien skal belyse prinsipielle utfordringar, samfunnsansvar og etikk, korleis det kommunale eigarskapet skal handterast og regelverk knytt til habilitet – folkevalde i ulike rollar.

Omtalen av dei ulike selskapa som kommunen eig (heilt eller delvis), og kva som skal vere kommunen si haldning til eigarskapen, følgjer som vedlegg til eigarstrategien.

Gjeldande kommunestyrevedtak om eigarskapsstrategi

Kommunestyret gjorde i februar 2021 følgjande vedtak knytt til kommunen sin eigarskapsstrategi (sak PS 004/21):

Gloppen kommune skal utøve ein aktiv eigarskap gjennom å formulere klare forventingar/krav til selskapa og ved å utøve tilstrekkeleg kontroll. Dette vert gjort gjennom gode rutinar for eigardialog med selskapa gjennom representantane i dei operative eigarorgana, representantskap og generalforsamling, i samsvar med kommunestyret sine vedtak/føringar.

- 1. Utsendingane til dei operative eigarorgana, representantskap og generalforsamling, skal utøve kommunen sine interesser i selskapa. Denne utøvinga skal reflektere fleirtalet i kommunestyret. Det er likevel slik at styremedlemmer har plikt til å ivareta selskapet sine interesser - også om desse kjem i konflikt med eigaren sine interesser. Det vert etablert ei ordning der utsendingane drøftar eigarpolitikken med kommunestyret når det er nødvendig og minst ein gong i valperioden. Dersom det kjem opp saker som hastar så mykje at dei ikkje kan vente til neste kommunestyre-møte, kan dei drøftast med formannskapet. Denne ordninga gjeld berre dei største selskapa Gloppen kommune er eigar i, jf. kommunedirektøren si utgreiing.*
- 2. Medlemmar av kommunestyret i Gloppen kommune kan vere medlem i styre eller bedriftsforsamling i selskap der kommunen er eigar. Ved vurdering av om representantane er ugilde til å drøfte saker som vedkjem selskapet i kommunestyret, skal forvaltingslova sine reglar om habilitet leggjast til grunn.*
- 3. Gloppen kommune skal vere tilbakehalden til å gå inn som eigar i nye selskap. Dersom dette er aktuelt, skal det vurderast opp mot følgjande kriterie:*
 - a. Kommunen bør ikkje gå inn i selskap som har reine forretningsmessige mål.*
 - b. Engasjement i selskapa bør ha ein samfunnsmessig funksjon.*
 - c. Kommunen kan organisere delar av den kommunale/interkommunale aktiviteten som selskap dersom dette er føremålstenleg og i samsvar med aktuelle strategiar.*

4. *I selskap med næringsdrift bør Gloppen kommune stille krav om utbytte.*
5. *Gloppen kommune skal eige, forvalte og utvikle kommunen si eiedomsmasse slik at eiedomane bidreg til effektiv tenesteproduksjon og god forretningsmessig drift.*
6. *Eigarskapsmeldinga skal rullerast årleg saman med behandlinga av økonomiplanen i juni.*
7. *Gloppen kommune skal ha ei positiv haldning til å gå inn i selskap som driv med grøn energiproduksjon.*

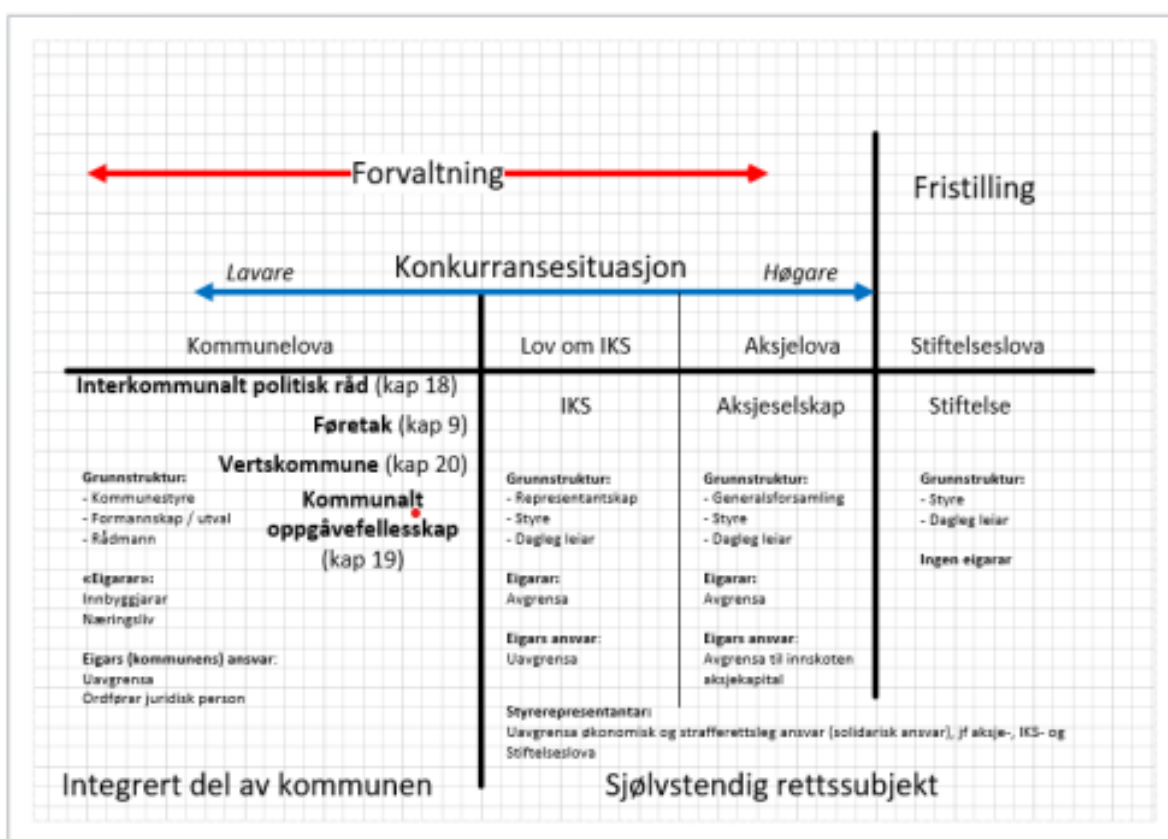
Tilrådingar frå KS

KS har utarbeidd 21 tilrådingar for aktivt eigarskap:

1. Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalde
2. Vurdering og val av selskapsform
3. Fysisk skilje mellom monopol og konkurranseverksemd
4. Utarbeiding av eigarskapsmeldingar
5. Utarbeiding og revidering av styringsdokument
6. Eigarmøte
7. Samansetting og funksjon til eigarorganet
8. Gjennomføring av generalforsamlingar og representantskapsmøte
9. Samansettinga av styret
10. Valkomité og styreutnemningar
11. Kjønnnsbalanse i styra
12. Rutinar for å sikre riktig kompetanse i selskapsstyra
13. Styresamansetting i konsernmodell
14. Oppnemning av vararepresentantar
15. Habilitetsvurderingar
16. Godtgjering av styrevern
17. Registrering av styrevern
18. Arbeidsgjevarforhold i sjølvstendige rettssubjekt
19. Utarbeiding av etiske retningslinjer
20. Særskilt om kommunedirektøren si rolle i kommunale føretak
21. Utøving av tilsyn og kontroll

Selskapsformer

Figuren under viser ulike måtar å organisere den kommunale drifta på. Dei ulike alternativa er regulert av høvesvis kommunelova, lov om IKS, aksjelova og stiftelseslova. Om figuren vert lesen frå venstre mot høgre, går det m.a. fram at val av organisasjonsform heng saman med konkurransesituasjonen. Figuren syner også styringsstrukturen, og kommunen sitt ansvar i valet av organiseringsform.

Figur 1 Ulike former for organisering

1. Aksjeselskap (AS)

Eit aksjeselskap er eit eige rettssubjekt, og vert formelt sett ikkje rekna som ein del av kommunen, verken organisatorisk, økonomisk eller kompetansemessig. Aksjeselskap har eigne økonomiske rammer gjennom vedtekne budsjett, og gjer investeringar og driftspostar utanfor kommunen sitt budsjett. Skulle selskapet ikkje vere økonomisk levedyktig, vil aksjeselskapsforma avgrense kommunen sitt ansvar og økonomisk risiko. Aksjeselskap er selskap med avgrensa ansvar. Aksjonærane sin økonomiske risiko er avgrensa til aksjeinnskot, med tillegg av eventuelle eigarlån til selskapet. Det øvste organ i eit aksjeselskap er generalforsamlinga. Generalforsamlinga utgjer eigarane og er ansvarleg for at selskapet har styre, revisor, tilstrekkeleg kapital og akseptable rammer for drifta. Generalforsamlinga vedtek normalt vedtektene for selskapet. Kommunestyret bestemmer vedtektene dersom kommunen står bak etableringa av selskapet. Som eigar kan kommunestyret sjølv velje medlemmer til styret i eit aksjeselskap, eller gje fullmakt til

den eller dei som skal utøve mynde som generalforsamling, til å velje styre. Kommunen kan som aksjeeigar ikkje gje direkte pålegg til styret i selskapet utan å gå gjennom generalforsamlinga. Styremedlemmer skal i første rekkje ta i vare selskapet sine interesser – og ikkje eigarane sine interesser. Ved interessekonflikt kan kommunen oppmode styret om å kalle inn til ekstraordinær generalforsamling, men det er styret sjølv som avgjer om ekstraordinær generalforsamling skal haldast. Vilkåra som ligg i eigarstyring ved utforming av vedtekter, bør nyttast – eventuelt gjennom ein eigen aksjonæravtale. Slik sett kan eit aksjeselskap indirekte vere styrt politisk. I aksjeselskap etablert saman med andre kommunar/fylkeskommunar/private aktørar, kan styret vere samansett av representantar utpeika av alle desse. Indirekte eigarstyring gjev handlefridom til styret, og med mynde plassert gjennom eigarane i generalforsamlinga. Direkte eigarstyring kan gjerast gjennom utforming av vedtekter og eventuelle aksjonæravtalar, slik at det gjev betre politisk styring av kommunale kjerneoppgåver/tenester. Eit aksjeselskap kan gå konkurs.

2. Interkommunalt selskap (IKS)

Samarbeid mellom fleire kommunar og/eller fylkeskommunar, kan organiserast som eit interkommunalt selskap (IKS). Desse selskapa er underlagt IKS-lova. Selskapa er eigne juridisk einingar, og rettsleg og økonomisk skilt frå deltakarkommunane, men likevel slik at kvar deltakar heftar uavgrensa for sin del av selskapet sine plikter. Eit slikt selskap kan ikkje gå konkurs. IKS skil seg frå kommunale føretak, kommunale oppgåvefelles og vertskommunesamarbeid etter kommunelova sine §§ 9, 18, 19 og 20. Ved etablering av IKS skal det liggje føre ei selskapsavtale som skal vedtakast i kommunestyret. Avtalen dannar grunnlaget for etableringa av selskapet og korleis drift, ansvar og praktisk tilrettelegging skal skje. Oppstår det tvil eller usemje om drifta av selskapet, ansvaret eller utøvinga av mynde, er det selskapsavtalen som bind partane. Selskapsavtalen kan også seie noko om reglar for visse type saker, og korleis mynde eventuelt skal delast mellom styret og representantskapet. Øvste mynde er representantskapet som er sett saman av minst eitt medlem frå kvar kommune/fylkeskommune valt av kommunestyre/fylkesting. Kommunestyret/fylkestinget kan ha instruksjonsrett overfor sine medlemmar i representantskapet. Representantskapet vel styre i selskapet, og handsamar rekneskap, budsjett og økonomiplan samt andre saker som etter lov eller selskapsavtale, skal handsamast i representantskapet. Representantskapet kan gjere om vedtak gjort i styret. Lova sine reglar medfører at deltakarkommunane har større påverknad over styringa av IKS-selskap enn det aksjelova gjev eigarane i eit aksjeselskap. Denne selskapsforma er mest brukt som selskapsform ved utføring av kommunale tenester som er styrt etter behov, er regelstyrt og som gjennom samarbeid er meint å gje stordriftsfordelar, større fagmiljø og lettare rekruttering av fagkompetanse. Selskapsforma vert også mykje nytta der det skal gjennomførast regionale utviklingsoppgåver, prosjekt og anlegg. For å sikre eigarar og selskapet god økonomistyring og føreseielege rammer, må styret ha føringar frå representantskapet.

3. Interkommunalt politisk råd (IPR)

To eller fleire kommunar kan saman opprette eit interkommunalt politisk råd, jf. kommunelova §18. Deltakarane har uavgrensa økonomisk ansvar for sin del av rådet sine plikter/ansvar. Rådet er det øvste organet i eit interkommunalt politisk råd. Alle deltakarane i rådet skal vere representert med minst eitt medlem i representantskapet. Kwart kommunestyre vel sine eigne medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Dersom ikkje noko anna er fastlagt i samarbeidsavtalen, vel representantskapet sjølv leiar og nestleiar. Når eit interkommunalt politisk råd vert oppretta, skal det inngåast ein skriftleg samarbeidsavtale mellom alle deltakarane i rådet. Dei enkelte kommunestyra i alle deltakarkommunane skal sjølv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringar.

4. Kommunalt oppgåvefellesskap (KO)

To eller fleire kommunar kan saman opprette eit kommunalt oppgåvefellesskap for å løyse felles oppgåver, jf. kommunelova §19. Deltakarane har uavgrensa økonomisk ansvar for sin del av oppgåvefellesskapet sine plikter/ansvar. Representantskapet er det øvste organet i eit kommunalt oppgåvefellesskap. Alle deltakarane skal vere representert med minst eitt medlem i representantskapet. Kwart kommunestyre vel sine eigne medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Dersom ikkje noko anna er fastlagt i samarbeidsavtalen, vel representantskapet sjølv leiar og nestleiar. Dagleg leiar i oppgåvefellesskapet kan ikkje vere medlem av representantskapet. Når eit kommunalt oppgåvefellesskap vert oppretta, skal det inngåast ein skriftleg samarbeidsavtale mellom alle deltakarane. Dei enkelte kommunestyra i alle deltakarkommunane skal sjølv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringar.

5. Vertskommunesamarbeid

Interkommunalt samarbeid kan også organiserast etter vertskommunemodellen (§20). Her overlet kommunen utføringa av lovpålagte oppgåver og delegerer mynde til å treffe enkeltvedtak til ein vertskommune så langt annan lovgjeving ikkje hindrar slikt samarbeid. Det vil seie at ein kommune har driftsansvaret og budsjettansvaret mot at dei deltakande kommunane refunderer kostnader etter vedteken samarbeidsmodell. Lova skil mellom administrative vertskommunesamarbeid (§ 20-2) og vertskommunesamarbeid med felles, folkevald nemnd (§ 20-3). Når eit vertskommunesamarbeid vert oppretta, skal det inngåast ein skrifteleg samarbeidsavtale mellom deltakarane i ertskommunesamarbeidet. Dei enkelte kommunestyra i alle deltakarkommunane skal vedta samarbeidsavtalen og endringar i denne.

a. Administrativt vertskommunesamarbeid

Ein kommune kan gjere avtale med ein annan kommune (vertskommunen) at vertskommunen skal utføre oppgåver og gjere vedtak i saker som ikkje har prinsipiell betyding. Kommunestyret delegerer mynde til å gjere vedtak ved å instruere kommunedirektøren i eigen kommune om å delegere mynde til kommunedirektøren i vertskommunen. Dersom vertskommunen gjer vedtak etter delegert mynde frå ein samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen gjere om vedtaket etter reglane i forvaltningslova § 35 første ledd.

b. Vertskommunesamarbeid med felles folkevald nemnd

Kommunar som deltek i eit vertskommunesamarbeid, kan inngå avtale om å opprette ei felles, folkevald nemnd i vertskommunen. Deltakarane kan gje nemnda mynde til å treffe vedtak i alle saker dersom ikkje andre lover hindrar dette. Dette skal skje ved at kommunestyret delegerer det same myndet til nemnda. Nemnda kan gje kommunedirektøren i vertskommunen mynde til å treffe vedtak i saker som ikkje har prinsipiell betydning. Kvar av deltakarane i samarbeidet skal vere representert med to eller fleire medlemmer i nemnda. Nemnda vel sjølv leiar og nestleiar blant sine medlemmer. I samarbeidsavtalen kan det fastsettast at verva som leiar og nestleiar skal gå på omgang mellom deltakarkommunane.

6. Kommunalt føretak (KF)

Føretaket er ein del av kommunen si verksemd, både juridisk og økonomisk. KF er styrt av kommunelova sin § 9. Kommunestyret er selskapet sitt øvste organ. Kommunestyret kan stifte, løyse opp og velje styre i føretaket. Den daglege leiinga i eit KF, vert formelt utført av eit styre med delegert mynde og ein operativ dagleg leiar. KF må halde seg til rammer vedteke av kommunestyret, det kommunale budsjett og handlingsprogram på lik linje med andre kommunale einingar. Kommunedirektøren har ikkje instruksjonsmynde overfor dagleg leiar, eller mynde til å gjere om vedtak eller tiltak gjort av dagleg leiar. Kommunedirektøren kan, etter kommunelova sin § 9 nr 16, instruere dagleg leiar om at iverksettinga av ei sak skal utsetjast til kommunestyret har behandla saka. Organisering av KF kan nyttast som organisasjonsmodell t.d. for drift av vassverk, kommunal bygningsmasse, kulturhus og/eller vaktmeistertenester. Dei ulike einingane i kommunen tingar tenester av det kommunale føretaket etter behov.

7. Samvirkeføretak (SA)

Eit samvirkeføretak er ei samanslutning med hovudføremål å fremje medlemmene sine økonomiske interesser ved at desse deltar i føretaket si verksemd anten som forbrukarar, leverandørar eller på liknande måte. Med unntak av ei normal forrenting av eventuell innskoten kapital, blir avkastinga verande i verksemda eller delt mellom medlemmene på grunnlag av omsetnaden deira i føretaket. Ingen av medlemmene har personleg ansvar for føretaket sine plikter/ansvar. Samvirkeføretak er aktuelt der bruken og nytten av samvirkeføretaket er viktigare enn avkastinga på innskoten kapital. Medlemmene deltar aktivt i verksemda anten som forbrukar eller leverandør. Normalt sett er tilgangen til å ta ut overskot avgrensa av medlemmene si samhandling med selskapet. Samvirkeloven stiller krav til kva stiftingsdokument og vedtekter som minimum skal innehalde. Eit samvirkeføretak må alltid stiftast av minst to personar, og skal alltid ha minst to medlemmer. Både fysiske og juridiske personar kan vere stiftarar.

8. Stifting (STI)

Stiftingar er regulert gjennom lov om stiftingar av 15.06.2001. Ei stifting skil seg frå andre selskapsformer ved at den ikkje har eigarar eller deltakarar. Stiftinga er sjølv eigd. Når stifting er etablert, har ikkje stiftarane lenger rådvelde over formuesverdien som er

overført til stiftinga. Stiftinga har ikkje eigarorgan, men kan etter lova ha andre styringsorgan som til dømes ei representativ stiftingsforsamling.

Vurderingar ved val av selskapsform

Det er ulike grunnar til at kommunen etablerer selskap åleine eller saman med andre. Viktige premisser er om selskapet skal drive med forretningsmessig drift i ein konkurranseutsett marknad, om etableringa skjer som følgje av politiske/strategiske grunnar i samarbeid med nabokommunar i regionen eller for å auke breidda i eit kompetanse- og fagmiljø.

Kommunen står fritt til å velje selskapsform så lenge lover og forskrifter ikkje set avgrensingar. Følgjande tilhøve bør vurderast før avgjerd om selskapsform:

Styring:

- Trong for politisk styring
- Tilhøvet mellom kommunen si rolle som eigar og eventuell utøvar av mynde
- Kompetanse og vilkår for kommunen til å følgje opp eigaransvaret
- Vilkår og avgrensing med omsyn til delegering av mynde
- Fleksibilitet – endring av eigartilhøve/samarbeid med private aktørar
- Arbeidsgjevarstrategi
- Etikk og samfunnsansvar

Økonomi:

- Økonomisk ansvar; kva plikter bind kommunen bind seg til
- Økonomisk fridom for selskapet, krav og eigarstyring vurdert mot eige avgjerdsmynde om prioritering av ressursar
- Skatte- og avgiftsmessige tilhøve
- Reglar for offentleg innkjøp

Konkurransesituasjon:

- Risikovurderingar i høve til marknad, miljø, kvalitet og kvantitet av den kommunale tenesta, og tilhøvet til brukar/innbyggjar

Administrative rutinar:

- Rapportering og oversikt – kva rutinar og administrativ oppfølging er naudsynt
- Tilhøve til forvaltningslov og offentleglova

Nokre utfordringar for kommunen ved etablering av selskap

Kommunen sine politiske organ, leiarstruktur og kultur for styring er tilpassa vanleg kommunal verksemd og vanlege politisk – administrative system for styring og rutinar. Etablering av selskap og rutinar for eigarstyring, gir kommunen nye utfordringar – både politisk og administrativt.

Organisering av selskap for å løyse kommunale tenester, flyttar mynde og fullmakter frå kommunen til selskapa. Det fører også til delvis flytting av makt, ved at organisering av kommunale tenester gjennom selskap, fristiller desse frå den vanlege styringslinja med kommunedirektøren som administrativ leiar. Dette inneber at kommunedirektøren heller ikkje står ansvarleg overfor kommunestyret i saker knytt til dei eksterne selskapa.

I den vanlege organiseringa av tenestene, vert styringa følgd opp kontinuerleg i tråd med politiske vedtak og føringar. Ansvar og gjennomføringa av desse, ligg til kommunedirektøren. Kommunedirektøren har innanfor sitt delegerte mynde, høve til å påverke tenester og tilbod direkte gjennom eiga styring.

Ved organisering av kommunale tilbod og tenester i selskap, har kommunestyret framleis høve til innverknad på drift og gjennomføring av dei tenestene selskapa skal levere. Det er likevel slik at rammene for slik tenesteproduksjon som selskapa skal utføre, vert lagt gjennom handlingsprogram på same vis som for dei kommunale einingane. Verkemidla for styring er andre. Dette gjeld t.d. fastsetting av føremål og vedtekter, val og skifte av medlemmer til styre, disponering av resultat og finansiering av verksemda.

Føremål med kommunalt eigarskap

Ved etablering av selskap, kan kommunestyret ha eitt eller fleire føremål:

Motiv	Effekt
Finansielt	Sikre at investert kapital oppnår høgast mogeleg avkastning over tid
Politisk	Eksempelvis behalde og/eller vidareutvikle arbeidsplassar, eller vere «fødselshjelpar» ved etablering som har trong for kommunal støtte
Effektivitet	Etablering av meir effektiv tenesteproduksjon t.d. i samarbeid med andre kommunar
Samfunnsøkonomi	Sikre god offentleg infrastruktur
Regionalpolitikk	Styrke regionen gjennom samarbeid med andre aktørar
Samfunnsansvar	Generell vilje til å medverke til realisering av utviklingsmåla i kommuneplanen sin samfunnsdel, strategisk næringsplan eller anna kommunalt planverk der andre aktørar også er viktige interessentar

Særskilte forhold som skal takast omsyn til:

- Kommunen skal normalt ikkje gå inn i selskap som har reine forretningsmessige mål
- Kommunalt engasjement i selskap bør ha ein samfunnsmessig funksjon
- Kommunen kan organisere delar av den kommunale/interkommunale aktiviteten som selskap dersom dette er føremålstenleg og i samsvar med aktuelle strategiar

Strategi, selskapsavtale og vedtekter

Selskapet si verksemd skal vere tydlege forankra i vedtekter/selskapsavtale. Innanfor rammene av desse, skal selskapet ha klare mål og strategiar. Eigarane skal ha eit avklart forhold til utbytte. For forretningsmessige selskap skal prinsippa for utbyttepolitikk klargjerast og fremjast for eigarorganet. Samfunnsansvar bør leggjast til grunn for det kommunale eigarskapet. Føremålet nedfelt i selskapsavtalen/vedtektene bør vurderast med jamne mellomrom.

Fastsetting av vedtekter (KF og AS) og selskapsavtalar (IKS, KOF og IPR) er, saman med val av styremedlemmer, den viktigaste styringsreiskapen til kommunestyret. Vedtekter for aksjeselskap vert vedtatt i generalforsamlinga. Kommunestyret kan før generalforsamlinga, gjere vedtak som bind representant(ane) i stemmegjevinga i generalforsamlinga.

Utbytte

I selskap med næringsdrift, skal kommunen som hovudregel stille krav om utbytte. Med den noverande kommunale eigarporteføljen til Gloppen kommune, gjeld dette for selskapa Sogn og Fjordane Energi, Firda Billag og Gloppen Energi.

Samfunnsansvar og etikk

Kommunale selskap forvaltar fellesskapet sine ressursar. Forvaltninga skal skje på ein måte som samsvarar med den generelle oppfatninga av rett og galt. Omdømet til kommunen er avhengig av korleis kommunen forvaltar samfunnsansvaret sitt gjennom selskap. Det finns ikkje fasitsvar som definerer «samfunnsansvarleg forretningsdrift». Dette må definerast av kvart einskild selskap.

Etiske forhold inngår i dei vurderingane som skal gjerast. Etiske haldningar legg grunnlag for korleis kommunen faktisk utøver samfunnsansvaret. Etiske retningslinjer bør derfor utarbeidast i kvart einskild selskap. Retningslinjene bør diskuterast og reviderast årleg.

Gloppen kommune ser det som avgjerande at dei selskap kommunen eig/har eigarinteresser i, har verdier og haldningar som samsvarar med kommunen sine etiske retningslinjer, og driv etter sunne forretningsprinsipp. Selskapa skal ha ei aktiv haldning til klima og miljø.

Valkomité

Ved val av styre til selskap organisert etter aksjelova og lov om interkommunale selskap, bør vedtektene slå fast bruk av valkomité. Føremålet er å sikre at samansetting av styret sikrar komplementær kompetanse, og er i tråd med eigarane sitt føremål med selskapet.

Representantskapet/generalforsamlinga vel leiar av valkomitéen. I selskap med fleire eigarkommunar, bør valkomitéen spegle eigarsamansettinga. Valkomitéeen si innstilling bør grunngjevast.

Styret – ansvar, habilitet og lojalitet

Forvaltinga av aksjeselskap og interkommunale selskap ligg til styret. Dette er heimla i lovverket. Dette inneber at styret har det overordna myndet og ansvaret for forvaltinga av selskapet. Styret skal også føre tilsyn med den dagleg leiar og selskapet si verksemd. Generalforsamlinga i aksjeselskap og representantskapet i eit IKS er selskapet sitt øvste organ, men deltek ikkje i forvaltinga av selskapet. Generalforsamlinga/representantskapet har rolla som operativt eigarorgan.

Styret er ansvarleg for at selskapet vert forvalta lojalt i samsvar med føremålet med selskapet. Styret skal difor sørge for at selskapet realiserer det føremålet som eigarane hadde ved etableringa av selskapet. Styret skal vere ein støttespelar for dagleg leiar, og samstundes følgje opp, evaluere og kontrollere korleis dagleg leiar ivaretek ansvaret og oppgåvene sine. Styret skal som kollegium vere kompetent og profesjonell i utøvinga av oppgåvene sine. Dette inneber at styret greier å unngå rolleblanding. Dette er særleg viktig i offentleg eigde selskap, sidan her er mange ulike interessentar med spesielle krav og forventningar.

Rolla som styremedlem er forskjellig frå rolla som folkevald sidan styrevervet er eit frivillig, personleg verv. Eit styremedlem representerer seg sjølv og ikkje eigarane. Hen skal ivareta selskapet sine interesser til beste for alle eigarane. Det er den einskilde styremedlemmen sitt ansvar å drive godt styrearbeid. Aktiv eigarskap inneber at eit styremedlem kan skiftast ut dersom eigaren meiner denne ikkje fremjar eigarane sine interesser på ein god måte.

Det er opp til kvart enkelt eigarorgan (representantskap/generalforsamling) å avgjere kva type kompetanse eit styre skal ha. I utgangspunktet vert det tilrådd å unngå situasjonar der styret sine medlemmer jamleg blir vurdert i forhold til forvaltningslova sine reglar om habilitet. Difor bør kommunen alltid ha eit medvite forhold til bruken av leiande politikarar i selskapsstyra. Kommunedirektøren tilrår at styra etablerer faste rutinar for å handtere mogelege habilitetskonfliktar.

Eigarmøte

Dei formelle eigarmøta er anten generalforsamling eller representantskapsmøte, men det kan også kallast inn til eigarmøte i tillegg til desse. Styret bør legge til rette for at flest mogleg av eigarane kan delta i generalforsamling/representantskapet, og at dette blir ein møteplass for eigarane og styret. Dette kan gjerast ved å følgje reglane om innkalling; at saksdokumenta er utførlege nok til å ta stilling til sakene, at eigarane som ikkje kan møte skal kunne stemme ved bruk av fullmakt (gjeld ikkje interkommunale selskap), at styret, revisjon og valkomité er til stades og rutinar for at eigarorganet vel møteleiinga.

Kommunedirektøren si rolle

Kommunedirektøren er budsjettansvarleg for kommunen si samla økonomiske verksemd. Dette omfattar også kommunale føretak der kommunedirektøren ikkje har

instruksjonsmynde over dagleg leiar sine disposisjonar. Det er viktig at dette vert tema for samhandlingsdrøfting ved oppretting av føretak.

Kommunedirektør eller denne sin representant kan ikkje sitte i styret.

Val av utsending til generalforsamling og styremedlemmer

For aksjeselskap og interkommunale selskap tilrår kommunedirektøren at kommunestyret oppnemner ordføraren eller varaordføraren representant i generalforsamlinga.

Representanten skal fremje kommunestyret sitt samla vedtak/fleirtalsvedtak i saker handsama av generalforsamlinga. Det skal vere ein føreseieleg og klar kommunikasjon mellom eigarrepresentanten og kommunestyret i forkant av generalforsamling/ representantskapsmøte.

Det er eigarane sitt ansvar å sørkje for at styret vert gitt naudsynnte rammer for å utøve funksjonen sin. Eit profesjonelt styre som kollegium er samansett av personar med eigna personlege eigenskapar/kompetansar.

I samsvar med lov om IKS, er det krav om 40 % kjønnsrepresentasjon i styra. Reglane i aksjelova §20 – 6 om representasjon av begge kjønn i styra, gjeld tilsvarande for aksjeselskap der kommunen er majoritetseigar. Kommunedirektøren tilrår at eigarorgan – uavhengig av organisasjonsform, arbeider for balansert kjønnsrepresentasjon i styra for å betre utnytte eksisterande kompetanse i kommunen. Det er viktig å tenkje gjennom at det ikkje er krav om å nytte folkevalde til styreverv. Der ikkje andre er valde av kommunestyret, representerer ordføraren eller den hen gjev fullmakt, Gloppen kommune i generalforsamlingar og representantskap. Det er utsendingane til generalforsamling/representantskapsmøte si oppgåve å utøve kommunen sine interesser i samsvar med fleirtalsviljen i kommunestyret. Det bør derfor etablerast ei ordning der utsendingane drøftar slike saker/eigarpolitikken med kommunestyret når det er nødvendig, og minst ein gong i kommunestyreperioden. Hastesaker kan drøftast med formannskapet. Denne ordninga bør som hovudregel berre gjelde dei store selskapa Gloppen kommune er eigar i (SFE, GE, Firda Billag, NoMil, TH Eigedom).

Ofte er tidsfristane korte i slike saker. Orienteringane kan derfor også gjerast i etterkant av generalforsamlinga/representantskapsmøtet. Orienteringa kan skje ved munnleg orientering eller som orienteringssak til kommunestyret.

Loverket gjev høve for å utpeike anten personlege eller numeriske vararepresentantar. Der det vert utpeika vararepresentantar til styret, tilrår kommunedirektøren at ordninga med numerisk vara bør nyttast for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret. Tilrådinga om numerisk vara er gitt med bakgrunn i kontinuitet og kompetanse. Kommunedirektøren tilrår vidare at 1. vara vert invitert til styremøta. Dette sikrar kompetanse og kontinuitet.

Opplæring og informasjon til folkevalde

Gloppen kommune bør som ein del av folkevaldopplæringa, gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eigarskapsseminar for alle folkevalde om eigarstyring. Første opplæringa bør gjennomførast i dei første 6 månadane av kommunestyreperioden, og seinare med oppfølging etter 2 år.

Det vert tilrådd at kommunestyret etter gjennomføring av generalforsamling, får førelagt ei ein status for selskapa.

Registrering av styreverv

Alle som tek på seg styreverv på vegner av kommunen, har personleg ansvar for å registrere verv på www.styrevervregisteret.no

Styrehonorar og leiarløn

Styrehonorar vert bestemt i selskapet sine eigarorgan. Leiarløn vert fastsett av styret. Kommunestyret som eigar, bør avklare korleis kommunen skal stille seg m.o.t. til dette.

Leiarlønna bør:

- Fremje måloppnåinga i selskapet
- Vere rimeleg i forhold ansvar, arbeidsbyrde og kompetanse
- Vere konkurransedyktig samanlikna med tilsvarande selskap

Godtgjersle til styret bør reflektere ansvar, kompetanse, tidsbruk og verksemda sin kompleksitet. Det medfører at styrehonoraret i selskap som opererer i ein marknad der det er stor risiko, bør reflektere dette. Styreverv i aksjeselskap og IKS kan – i motsetnad til kommunale føretak, vurderast i forhold til personleg strafferettsleg og/eller økonomisk ansvar, og bør godtgjerast særskilt. Styreleiar bør godtgjerast særskilt i forhold til andre styremedlemmer. Kommunedirektøren tilrår at selskapa særskilt teiknar styreforsikring for alle styremedlemmene i selskap med avgrensa ansvar. Forsikringa gjeld det økonomiske ansvaret, og ikkje det strafferettslege. Styremedlemmer utnemnde av kommunestyret skal ikkje ta på seg oppgåver i selskap ein har styreverv.

Aksjelova gjev generalforsamlinga ansvar for å fastsette godgjeringsa til styremedlemmene. Frå 9. juni 2009 bestemte Kommunal- og moderniseringsdepartementet ei forskrift som gjer det klart at styra i kommunale føretak ikkje kan fastsette eiga godtgjering. Dette skal gjerast av representantskapet. I kommunalt eigde selskap, skal dette gjerast av kommunestyret.

Habilitet

Ein kommunestyrerepresentant som er styremedlem i ei verksemd (IKS og AS) vil hamne i

habilitetskonflikt mellom rolla som eigar og rolla som styremedlem når selskapet er «part» i ei sak, jf. forvaltningslova § 6 første ledd. Inhabilitet gjeld ikkje ved behandling av overordna saker som årsbudsjett, økonomiplan, og kommuneplan fordi ingen er «part» i dette.

I tillegg til direkte inhabilitet, kan det oppstå avleia inhabilitet etter forvaltningslova § 6 andre ledd når det er «andre særeigne forhold som er eigna til å svekke tilliten til upartiskheit». Her må kvart tilfelle vurderast særskilt. Kommunestyremedlemmar bør avklare habilitetsspørsmål i forkant ved å få ei juridisk vurdering frå kommunedirektøren. For meir informasjon; sjå rettleiar om habilitet frå Kommunal- og distriktsdepartementet.

Etter kommunedirektøren sitt syn bør prinsippet om aktivt eigarskap via generalforsamling og representantskap, og prinsippa om styremedlemmene sine rettar og plikter, i større grad føre til at Gloppen kommune vel profesjonelle styremedlemmer. Med profesjonelle styremedlemmer meinast styremedlemmer som har relevant kompetanse som medverkar til at eigaren sitt føremål med selskapet vert ivaretatt.

Tilsyn og kontroll

Kommunestyret har både eit tilsyns- og kontrollansvar for å sikre at kommunen når måla sine, at regelverket vert etterlevd og at etiske omsyn vert ivareteke. Kontrollen vert utført mellom anna gjennom revisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjeld også når ei verksemd er skilt ut i egne selskap.

Kontrollutvalet skal på vegne av kommunestyret sjå til at det vert ført kontroll med kommunen sine eigarinteresser i selskap. Kontrollutvalet har derfor ei viktig rolle i kommunen si kontroll med selskap. Det er viktig at kontrollutvalet vert sikra gode rammevilkår for dette.

Kontrollutvalet skal minst ein gong kvar valperiode utarbeide ein plan for gjennomføring av selskapskontroll som kommunestyret skal vedta. Det vert rådd til at planen syner kva eigarinteresser og selskap som kan vera aktuelle for kontroll, og i kva grad det er aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon. Med utgangspunkt i ein slik plan skal kontrollutvalet gje rapport til kommunestyret om gjennomførte kontrollar og resultata av desse. Kommunale føretak er ein del av kommunen som juridisk person, og kjem inn under kontrollutvalet sitt generelle ansvar for å sjå til at kommunen sine rekneskap vert revidert på ein trygg måte, og at det vert utført forvaltningsrevisjon av den kommunale verksemda i samsvar med kommunelova sine retningslinjer.

Ved utøvinga av eigarskap i aksjeselskap og interkommunale selskap skal det særleg leggjast vekt på at kommunen fører kontroll med eigarinteressene, og at representantane i dei operative eigarorgana utøver kommunen sine eigarinteresser i samsvar med kommunestyret sine vedtak og føresetnader, og i samsvar med selskapslovgivinga. Kommunen skal derfor utøve eit aktivt eigarskap gjennom å formulere klare forventningar/krav til selskapa, og ved å utøve tilstrekkeleg kontroll. Dette vert gjort gjennom gode rutinar for eigardialog med selskapa.

Kommunedirektøren tilrår at kontrollutvalet i vertskommunen har tilsynsansvar for interkommunale samarbeid / interkommunale selskap (IKS).

Beredskapsplanar – Risiko- og sårbaranalyse (ROS)

Kommunestyret må sjå til at alle kommunale selskap – både aksjeselskap og føretak, utarbeider eigne beredskapsplanar og ROS-analysar. Desse må tilpassast tilsvarande kommunale planar.

Klimabudsjett

Kommunen skal sjå til at alle kommunale selskap – både aksjeselskap og føretak, utarbeider eigne klimabudsjett. Klimabudsjettet skal tilpassast tilsvarande kommunale planar.

Eigedomsstrategi

Gloppen kommune er både eigar, forvaltar og brukar av kommunale eigedomar.

Eigedomsstrategien omfattar å fastlegge føremålet med å eige eigedomen, kva for type eigedomar det er interessant å eige og kvifor. Strategien har også med korleis kommunen skal gå fram ved å skaffe, forvalte, utvikle og selje eigedomar. Gloppen kommune sin strategi er:

Gloppen kommune skal eige, forvalte og utvikle kommunen si eigedomsmasse slik at eigedomane bidreg til effektiv tenesteproduksjon og god forretningsmessig drift.

I utøvinga av denne strategien skal kommunen ta omsyn til:

- Samfunnsmessige interesser
 - Miljø og berekraft
 - Kulturarv
- Brukarinteresser
 - Brukar sine noverande og framtidige behov
 - Samsvar mellom krav og forventingar til lokala, ref. tenesta som vert ytt
- Eigarinteresser
 - Tenelege lokale
 - Kostnadseffektivitet
 - Politiske mål